

NOV ANTIČNI NAGROBNIK Z IGA PRI LJUBLJANI

Pri analiziranju rekonstrukcijskih možnosti med preteklo vojno dokaj poškodovane kapele sv. Jurija na grajskem hribu na Igu so na znotranji steni desno od vhoda odkrili pod plastjo fresk iz XV. stoletja rimskodobni nagrobnik¹⁾ iz sivega, lokalnega apnenca; višina = 95, širina = 72, debelina = 22, višina črk = 6–5 cm (slika 1). Razmeroma skrbno oblikovane, ozke in visoke črke nagrobnega besedila obdaja profiliran okvir, ki je na zgornji strani odbit, tako da manjka tudi pričetek napisa. Koliko vrstic ni ohranjenih, je težko ugotoviti; vsekakor najmanj ena, namreč tista, od katere so zaznavni še spodnji konci črk. Ohranjeno besedilo se glasi:

— | *Amatun(i) Buccion* | [*is*] *uxori suae o(bitae)*, | *Valenti o(bito)*, |⁵ *libertis libertabus*, | *locus* *m(onumenti) q(uo)q(uo)-v(ersus) p(edes) XX*

Interpunkcije niso vidne. 2 morda *ni* v ligaturi. 3 *o(bitus)* je v obeh primerih pisano s horizontalno prečrtanim *o*. 4 *al* v ligaturi.

Napis je običajno redigirano nagrobno besedilo, ki se imenoslovno, vsebinsko in oblikovno povsem organsko vključuje v izžanski krog spomenikov. Na Igu so dokumentirana že vsa tu nastopajoča imena²⁾, tudi omemba oproščencev ni za ta kraj nova³⁾, prav tako ne zaključna formula, ki omejuje grobni areal⁴⁾. Zanimivo je, da ni navedena starost obeh pokojnih, vendar tudi to za Ig ni izjemno⁵⁾. Zgolj iz teh elementov pa je težko dobiti kak historični rezultat za Ig, ki je z ozirom na epigrafsko gradivo četrto najpomembnejše antično najdišče v Sloveniji; saj je iz kraja znanih do danes okoli 70 pisanih spo-

1) Na najdbo me je opozoril in mi jo prepustil v objavo konzervator D. Komelj v Ljubljani. — Ker je bila kapelica zgrajena začetkom XV. stoletja, je bil spomenik izkopan verjetno koncem XIV. in takoj zazidan. Zanimanja za antike v tem območju tedaj torej še ni bilo.

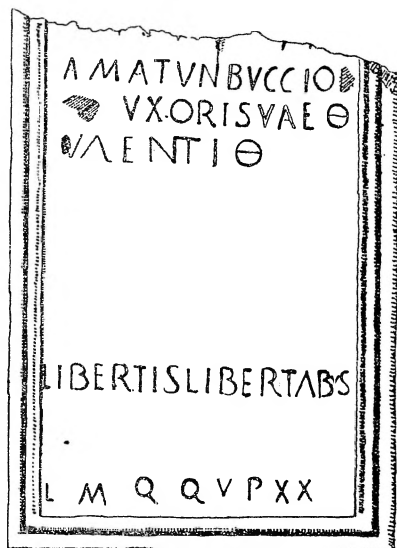
2) N. pr. *Valens*, CIL I.I 3814+10734; za ostali imeni cf. op. 7 in 35.

3) CIL III 10746=AIJ 139; 10749.

4) CIL III 3801; 3812; 10751.

5) CIL III 3805; 3823=AIJ 143; 3825.

menikov, kar je v resnici zanimivo dejstvo. Že samo zaradi njega, še bolj pa zaradi specifičnosti imen postane vsakemu historiku jasno, da ima opravka z antičnim naseljem, ki je pomembno v nekem posebnem, a težko razložljivem smislu⁶). Vsakdo premišlja, kaj bi bil vzrok za gosto naseljenost v tem, danes dokaj odročnem prostoru. Odkod in kdo so ljudje z juž-

Slika 1. Napis z lga

nega roba Ljubljanskega barja, ki nekako izpadajo iz sicer dokumentiranega ilirskega in keltskega imenoslovnega kroga? Ali je obstajala v antičnem lgu samo brezpomembna aglomeracija zakotno živčih poljedelcev in drvarjev, ali pa je tu lé bilo neko lokalno središče? Ta in druga vprašanja bo lahko začela pojasnjevati šele sistematična analiza ohranjenih spomenikov — v naslednjem bi rad poizkusil v tem smislu analizirati objavljeno noviteto —, predvsem pa bi osvetlila marsikatero vprašanje načrtna izkopavanja.

Najprej nekaj o imenih na novem nagrobniku.

Karta razprostranjenosti imena *Buccio* in njemu sorodnih oblik, v kolikor jih sporočajo antični epigrafski spomeniki (slika 2), pokaže na prvi pogled koncentracijo imena v mestnih področjih Emone, Virunuma in Celeje⁷), dalje sporadični pojav v Galiji *Narbonensis*⁸), skupinico v Numidiji⁹) ter po večjih mestih raztresene primerke na Apeninskem polotoku¹⁰). Zanimiva geografska raz-

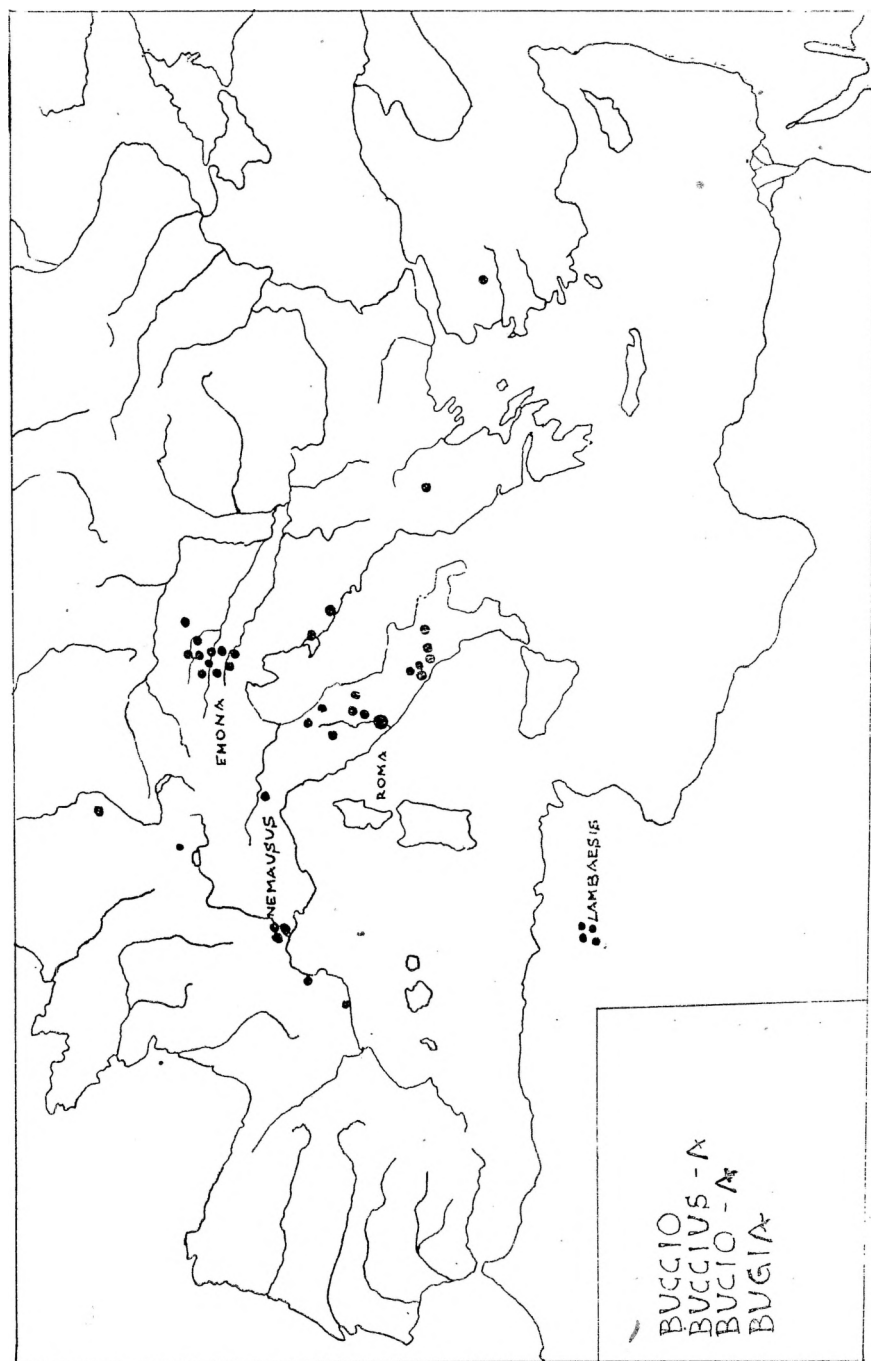
⁶) lgu sta posvečala pozornost že Schoenleben in Linhart, posebno pa A. Müllner v delu *Emona* (Laibach 1879) ter Th. Mommsen, CIL III, p. 388.

⁷) *Buccio*: CIL III 3787 (lg), 4844 (St. Georgen am Längsee, *Virunum*), 4846 (St. Veit, *Virunum*), 4998 (Victring), 5469 (St. Margaretheu b. Knittelfeld); JfA 2, 1908, 224^a (Uebelbach b. Deutsch Feistritz); Car 119, 1929, 8 (Krnski grad, Karnburg). *Bucio*: CIL III 3788=10727 (lg). *Bucia*: CIL III 5265=AIJ 57 (*Celeia*), 11579 (Djekše, Diexberg). *Bugia*: CIL III 3862 (Ljubljana), 5440 (Hart a. d. Mur).

⁸) CIL XII 3427, 3594, 5360 vsi *Nemausus*.

⁹) *Buccius*: CIL VIII 2811, 18065 d, 20; *Buccia*: 4027; *Bucia*: 26307 vse *Lambaesis*.

¹⁰) CIL VI 1324, 11199, 12369, 12905, 13147, 17650, 18640, 19879. CIL IX 565=819 (*Venusia*). CIL X 2180=6449 (*Puteoli*), 2234 (*Puteoli*), 3745 (*Attella*). CIL XI 2181 (*Clusium*), 4930 (*Spoletium*) 6034 (*Pitnum Pisarense*), 6212 (*Sena*). *Buccius*: CIL X 1000 (*Pompei*). *Buccia*: CIL X 1001, 1002 (*Pom-*

Slika 2

porejenost imen že sama nakazuje razlago; ki jo povsem potrjuje tudi analiza posameznih primerov. Enotno vzhodnoalpsko skupino sestavljajo namreč peregrini prebivalci in novi državljani¹¹⁾, ki jih imena očetov in svojcev spajajo v enoto s takšnimi naseljenci; med njimi ni opaziti tujega, priseljenega elementa. Ljudje so tam domačini, ime *Buccio* — in njemu sorodne oblike — so tam, po vsem sodeč, doma. Nasprotno pa raztresenost imena po pristaniških in mestno-upravnih središčih južne in srednje Italije¹²⁾, posebno tudi v Rimu, kaže, da imamo opravka s priseljenci. In ta vtis, ki ga na nas napravi že sama karta, spreminja v gotovost še dejstvo, da je iz spomenikov razvidna občutna izoliranost ljudi s tem imenom od siceršnjega italškega življa¹³⁾ in da imajo v večini primerov nizek politični položaj¹⁴⁾. Vprašanje, odkod so se priselili, postaja jasno, ko pregledamo še ostale pojave tega imena v imperiju: povsod namreč predstavljajo njega nosilci element doseljen v tuje okolje bodisi kot vojaki bodisi kot sužnji. To je za Numidijo umljivo¹⁵⁾. Presenetljivo pa je za Galijo, ker so namreč tam sporočena tudi krajevna imena, ki gredo morda na osnovo imena *Buccio*¹⁶⁾. Možno bi teoretično bile naslednje razlage tega dejstva: ali so taki kraji dobili svoja imena kasneje; ali gredo na osnovo, ki nima zveze z osebnim imenom *Buccio*; ali predstavljajo relikt ljudi, ki so se kasneje v celoti odselili. Pri obsežnih keltskih preseljevanjih bi zadnja možnost ne bila izključena, kakor tudi ne prva za primer krajevnega imena (*fundus*) *Bucciacus*.

Vsekakor je za večino primerov imena *Buccio* in sorodnih oblik izven dvoma njihova emigracija iz območja Vzhodnih Alp. Taka je geografska stran problema o razprostranjenosti imena.

Ker so noriško državo ustvarili Kelti, bi bilo — v etničnem pogledu — najpreprosteje, ime pripisati Keltom. Jezikoslovci se pretežno res nagibajo k mnenju, da pripadajo ta imena keltskemu jezikovnemu krogu¹⁷⁾. Sorodstvena spojenost nosilcev

pei). *Bucia*: CIL VI 5845, 13655. *Bucio*: CIL VI 33429, 35355; CIL XI 1253 (*Placentia*). — Ime se pojavlja tudi: *Buccio*: CIL III 2249 (*Salonae*), 15045 (*Nadin*). *Bucciis*: CIL XIII 5730 (*Germania sup.*), Athenische Mitt. XIV p. 58 (*Thessalia*). *Buccia*: CIL II 4572 (*Barcius Tarraconensis*). *Bucia*: JOeAI 8, 1905, 173 (*Asia*).

¹¹⁾ Nova državljana n. pr. CIL III 4844 in 4846.

¹²⁾ Cf. op. 10.

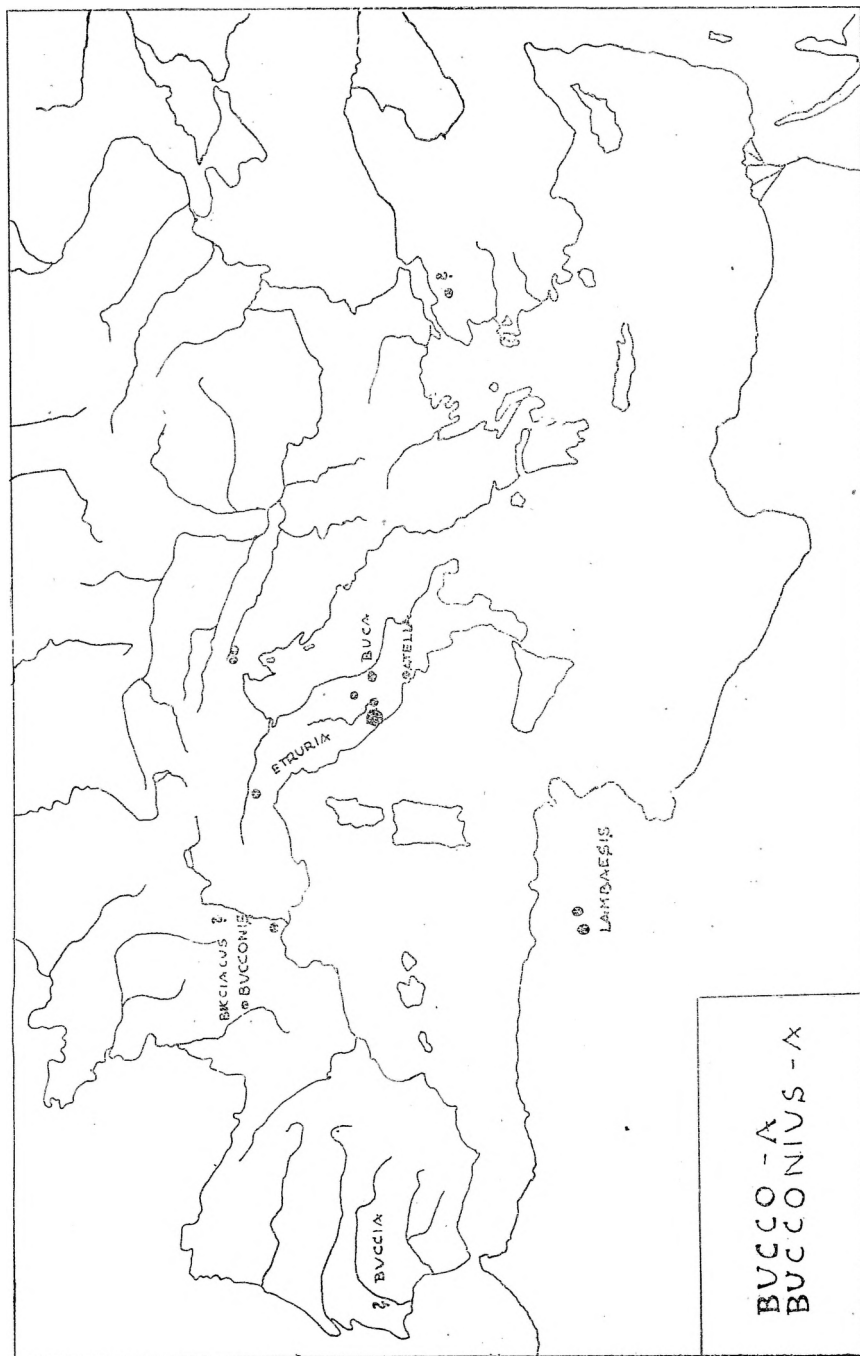
¹³⁾ N. pr. CIL VI 11199, 12905, 19879. CIL X 2234. CIL XI 2181.

¹⁴⁾ Oproščenci: CIL VI 1324, 11199. CIL X 2180, 3745. CIL XII 5360. Verjetno oproščenskega pokolenja ali od nedavna državljani: CIL VI 12369, 12905, 13147, 17650, 18640, 19879. CIL IX 565. CIL X 2234. CIL XI 2181, 4930, 6034, 6212.

¹⁵⁾ Osebi, ki ju omenjata napisa CIL VIII 2811 in 18065 d, 20 sta vojaka z gentilnim imenom *Bucciis*.

¹⁶⁾ *Bucconis*, *mutatio* na cesti *Burdigala—Tolosa*. *Bucciacus*, cit. po TLL s. v.

¹⁷⁾ Holder, *Altceltischer Sprachschatz* s. v. TLL s. v. H. Krahe, *Lexikon altillyrischer Personennamen*, Heidelberg 1929 imena ne navaja.

Slika 3

s keltskim etničnim elementom v območju južnega Norika bi to mnenje potrjevala. Vendar ostaja vseeno presenetljiva osamelost imena in njegova zelo ozka geografska razprostranjenost z ozirom na velikost Norika. Ker je noriško kraljestvo mlada tvorba, bi le pričakovali to ime še drugod, namreč na kaki selitveni postaji onih keltskih plemen, ki so državo ustvarila. Provenienca tega in drugih specifično noriških imen bo pojasnjena slej ko prej z genezo noriške etnične in politične tvorbe, predvsem z odgovorom na vprašanje, odkod „Kelti“ v Noriku izvirajo, oziroma bolje, kako je noriška skupnost nastala. Med drugimi, že analiziranimi značilno noriškimi imeni¹⁸⁾, ima *Buccio* namreč še to posebnost, da se v nasprotju z večino ostalih zelo gosto pojavlja v emonskem področju¹⁹⁾. To dejstvo bi teoretično lahko dajalo dokaj verjetnosti mnenju, da ponazarja ime ali globlje proti jugu segajoč keltski kolonizacijski sunek ali pa — v slučaju, da so se Kelti v Vzhodne Alpe delno le doseljevali tudi iz smeri severne Italije²⁰⁾ — starejši plemenski relikti južno od Save. Vse to seveda pod pogojem, da vežemo ime s keltskim etničnim elementom, proti čemur pa bi ne bilo težko najti nekaj ugovorov²¹⁾. V takšno, tradicionalno opredeljevanje dvomi tudi J. Roeger²²⁾. Rešitev tega vprašanja spada vsekakor k nalogam prihodnosti.

Dotakniti se je potrebno še vprašanja, kakšno je razmerje med imenom *Buccio* in oblikami *Bucco* (zabavna postava, ki nastopa n. pr. v fabuli Atelani), italiskim kognomenom *Bucca* in podobno. TLL izvaja ime *Bucco* iz latinske besede *bucco*, a pri- stavlja, da bi utegnilo biti tudi keltskega jezikovnega izvora²³⁾, medtem ko opozarja pri imenu *Bucca* na etruščanske analogije²⁴⁾. Obe imenski obliki se pojavljata v Vzhodnih Alpah le po enkrat in oba primera sta — značilno — z Iga²⁵⁾. Geografska razporejenost teh imen (slika 3) bi odločno kazala na italisko provenienco; v kolikor in kako pa se tam ime povezuje z etruščanskimi oblikami, bo potrebno še preiskati. Primera imena na lgu sta slej ko prej torej priči stikov med Ljubljansko kotlino

¹⁸⁾ Na pr. *Boniatius*, *Živa Antika* 4, 1954, 352; *Vepo* ib. p. 347 ss.; *Vibenus Kronika* (Ljubljana) 3, 1955, 45 s.; *Vindo*, *Živa Antika* 5, 1955, 128 ss. Cf. tudi v tekstu cit. razpravo M. Falknerjeve ter op. 22.

¹⁹⁾ CIL III 3787, 3788, 3862.

²⁰⁾ Kot meni n. pr. W. Schmid, XV. BRGK 1923—24, 169 ss.

²¹⁾ N. pr. razširjenost imena v — keltsko spornem — emonskem področju; pojavljanje nosilcev imena v suženjskem oziroma oproščen-skem položaju.

²²⁾ V razpravi: St. Margarethen a d. Glein bei Knittelfeld, historisch-philologische Skizze zu den Personennamen auf drei römischen Grabsteinen, ki je izšla v publikaciji Schild von Steier 2, 1953, 104 ss. On opredeljuje ime za noriško-ilirsko, se pravi prebivalstvu izpred keltske poselitve Vzhodnih Alp, kar je zelo privlačna — misel.

²³⁾ Onomastikon s. v.

²⁴⁾ ib. s. v. p. 2226.

²⁵⁾ CIL III 3789 (*Buco*), 10727 (*Bucca*).

in srednjo Italijo, stikov, ki so arheološko v raznih obdobjih že bogato izpričani. Nosilci imena pripadajo vsem slojem, tudi najvišjim²⁶⁾, kar je gotovo značilno dejstvo.

Za ime *Buccio* je posebno zanimiv napis v Rimu CIL VI 1324, ki izvira izpred leta 23 pred n. št.²⁷⁾, ker kaže, da je oproščenec oziroma nekdanji suženj že dokaj pred tem prišel v Rim, kjer je moral brez dvoma služiti dokajšnjo dobo, verjetno vsaj 20 let, preden je dosegel državljanstvo. Kdaj bi bil torej prišel v Italijo? Po tem računu okoli leta 50 pred n. št. Za tisto obdobje so dobri rimsko-noriški odnosi značilni. Dokazuje jih n. pr. Caes. b. c. I 18, 5; eksport raznega blaga iz Norika omenja Strabo²⁸⁾, obravnani primer pa — kot zanimiv kulturno-zgodovinski drobec — ponazarja celo suženjsko trgovino. Tudi ta je torej (in to že v tedanjem času!) cvetela med Apeninskim in Balkanskim polotokom.

Na njo kaže prav tako sosednji, v istem napisu omenjeni *A. Pomponius A. l. Gentius*. Ime *Gentius* je dokumentirano, kolikor sem mogel dognati, vsega v 20 primerih, od tega trikrat kot *gentile*²⁹⁾, sicer kot *cognomen*. Čeprav njegova ilirska provenienca ni dvomna, saj spada najstarejši dokumentirani nosilec, ki je bil ilirski kralj, v II. stoletje pred n. št., naj vendar navedem razprostranjenost imena, s čimer dopolnjujem hkrati Krahejeve navedbe³⁰⁾. Pojavlja se devetkrat na Balkanu³¹⁾, petkrat v Italiji³²⁾, štirikrat v Afriki³³⁾, in po enkrat v Aziji in Galiji³⁴⁾. Tudi to ime je torej zašlo daleč od matične dežele, pogosto seveda s svojimi nosilci v suženjskem položaju.

²⁶⁾ N. pr. *triumvir monetalis L. Aemilius Buca* ali *Licinius Bucco*, senator, Val. Max. 8, 3, 2.

²⁷⁾ *Varro Murena*, | *L. Trcbellius aed. cur.*, | *L. Hostilius* | *L. l. Philargurus*, | *A. Pomponius*, | *A. l. Gentius*, | *A. Fabricius*, | *A. l. Buccio*, | *M. Fuficius*, | *G. l. Aria*, | *mag. veici* | *faciund. coer.* | *ex p. L. Varro Murena* je bil ubit v času svojega konzulovanja l. 23 pred n. št. Ta spomenik je bil postavljen torej kak decenij pred tem letom. H *gens Fabricia* cf. RE s. v.

²⁸⁾ K trgovini s sužnji med Vzhodnimi Alpami in Italijo cf. tudi Živa Antika 5, 1955, 133 ss. ter predvsem Strabo V 1, 8 C 214.

²⁹⁾ CIL VIII 11427=ILS 6834, CIL XIII 1670=ILS 7036.

³⁰⁾ Lexikon altillyrischer Personennamen p. 53 s.

³¹⁾ Spomenik II 55 (1931) n. 587; 60 (1934) n. 38 CIL III 8437; 13682. Ostale citate prinaša Krahe l. c.

³²⁾ CIL IV 1425; 1426. CIL V 1830. CIL VI 1324; 33870=ILS 741.

³³⁾ CIL VIII 12508; 19573; 20429; 20430.

³⁴⁾ CIL III 13682. CIL XIII 1670=ILS 7036.

Gentius, ki ga rimski napis omenja, je bil z osvobojenjem prevzet v *gens* Pomponijo. Ta obvladuje s svojimi člani — prvenstveno ekonomsko — v enakem razmerju južno Italijo (odkoder prejkone izvira) in Afriko, takoj za tema pa Balkan (cf. indekse v CIL). Pot, po kateri bi utegnil omenjeni *Gentius* kot suženj priti v Italijo, je torej tudi s tem nakazana, a vendar preseneča, kako je mogel bivši ilirski suženj relativno naglo postati *magister vici* v Rimu. Res so sicer *magistri vici* rekrutirani navadno v tem socialnem sloju; morda ni izključeno, da gre v tem primeru, ki ima skoraj nekaj izjemnega na sebi, za uglednejšega ilirskega ple-

Gentijevega kolega v magistraturi, *Aria* in *Philargurus*, nimata tako značilnih kognomenov, da bi sama odkrivala etnično provenienco. Obe imeni sta v Italiji, umljivo, razširjeni predvsem na jugu polotoka. Nedvomno izvirata iz grško-orientalskega sveta. *Gens Hostilia* je značilna za severno in južno Italijo ter za Afriko, *gens Fuficia* pa za južno Italijo, Afriko in Balkan — a po ekonomski moči in ugledu se obe ne moreta vzporejati s Pomponijo.

K že znanima dvema izanskima primerkoma ženskega imena *Amatun* pristopa s tem nagrobnikom tretji. Ime v tej obliki se drugod ne pojavlja⁸⁵). Kot slovnično posebnost keltske sklanjatve ga je nedavno obdelala M. Falkner v razpravi „Die norischen Personennamen auf -u und ihre kulturgeschichtliche Bedeutung“ (Frühgeschichte und Sprachwissenschaft, hrsgg. W. Brandenstein, Wien 1948) 39 ss.

Poleg imen so na nagrobniku zanimivi tudi nekateri formalni elementi, tako n. pr. imamo v istem napisu na eni strani v dativni obliki *fem. g.* še diftong, na drugi strani pa časovno kasno uporabljano kratico *o(bitus)* — kar bi opredeljevalo napis na prehod visoke v kasno antiko. Pozornosti vredna pa so še naslednja tri dejstva. Prvič, prazen prostor za nadaljnje člane, ki ga je predvideval *paterfamilias* za svojo, po tem sodeč, obsežno družino. Drugič, politični položaj na videz peregrinega prebivalstva, kot govore imena. Peti vrstica pa kaže, da bi bilo tako sklepanje neupravičeno. Na nagrobniku omenjeni gospodar je bil namreč državljani z vsemi pravicami, ki temu statusu pripadajo. Zdi se zato, da manjka na pričetku nagrobnika predvsem omemba gospodarja družine in njemu sledi prejkone takoj omemba žene *Amatun*; torej bi manjkala ena sama vrstica. Tretjo zanimivost nagrobnika pa predstavlja zadnja vrstica, ki ni le logičen zaključek prejšnjih, dejstev namreč, da so bili pokopani rimski državljani in da je bil za večje število družinskih članov potreben pravzaprav areal grobnice — ampak izpričuje tudi neko, vsaj nižjo lokalno upravo. K temu dejstvu, ki doslej, mislim, še ni razčišчено, naj napišem nekaj načelnih pripomb.

Izhodiščno vprašanje — zakaj se nekatere antične grobne parcelice točno omejujejo — ima štiri odgovore. Prvič, religiozni, primarni odgovor: zaradi nemotenega posmrtnega žitja pokojnika. Drugič, zaradi družine, naslednikov in dedičev, ki bodo na tem prostoru pokopani⁸⁶). Tretjič, zaradi točne razme-

menskega veljaka, ki ni prišel v Rim po mirni prekupčevalski poti, marveč verjetneje kot prodani vojni ujetnik.

⁸⁵) CIL III 10726; 10741. — Ne prištevam v to skupino oblik *Amatus* in podobnih, čeprav bi posamičen slučaj tudi od njih lahko šel na ne-latinsko osnovo.

⁸⁶) Juridičnega dejstva, da oproščenec, ki ni hkrati tudi dedič, nima pravice do pokopa v gospodarjevem grobnem prostoru, se v zvezi s tem napisom sploh ne dotikam.

jitve do sosednjih grobov in do sosednjega sveta, kar more služiti kot juridična baza pri evt. tožbi ob kršitvah. In četrtič, za kataster *iuris sacri*, če se smemo tako izraziti, kajti tak prostor avtomatično izpade iz zemljišnega sklopa, ki je pod državno ali kolonijalno upravo. Če je torej grobna parcelica točno omejena, lahko sklepamo, prvič, na povedano, dalje pa tudi na večji ugled oziroma na boljši ekonomski položaj družine, ki ji pripada. Večina antičnih grobov namreč nima fiksiranega areala. Logično je, da morajo biti zaradi tega tisti grobovi, ki so točno omejeni, kot taki tudi uradno fiksirani — ker bi jih sicer ne bilo potrebno tako natančno razločevati od tistih, ki niso. To je potrebno skratka za grobiščni red, za evidentiranje ob prehodu zemljišča izpod državne uprave pod upravo *iuris sacri* ter zaradi evt. sporov, ki bi jih v bodočnosti morda bilo potrebno reševati. Formula *locus monumenti*... torej dovoljuje sklepati na neko — vsaj nižjo — upravo, predvsem če se pojavlja daleč od municipalnega središča, ter tudi na določene organe, ki take premike v lastništvu zemlje fiksirajo in evidentirajo. Ižansko območje je bilo torej v antiki eno od manjših upravnih podenot, na katere se je emonsko kolonijalno področje delilo.

Ljubljana.

J. Šašel.

ZUSAMMENFASSUNG

J. Šašel: EIN NEUER GRABSTEIN AUS IG BEI LJUBLJANA

Unter einer Freskoschicht aus dem XV. Jh. in der Kapelle des hl. Georg am Burghügel von Ig entdeckte man unlängst eine neue römische Grabinschrift, welcher die 1. Zeile schon bei der Vermauerung abgeschlagen wurde. Lemma und Textwiedergabe s. oben (Abb. 1). Für alle Namen- und Stilelemente am neuen Grabstein kann man im selben außerordentlich interessanten Fundorte Parallelen und Beispiele finden (2—5). Dazu soll noch hervorgehoben werden, daß die Personennamen dieser Umgebung (Südende des *Ljubljansko Barje* = Laibacher Moor) sich fast unwillig in das normal Keltische oder Illyrische einfügen. Trotz vielen interessanten Einzelheiten ist aber die Rolle des Fundortes (welcher in der Fachliteratur seiner 70 Inschriftensteine wegen zur Genüge bekannt ist) in der Antike noch nicht geklärt. Es sei nur auf die zum Teil veralteten Ansichten von A. Müllner bzw. vorsichtigen Ausführungen von Th. Mommsen verwiesen (6). — Die Verbreitungskarte des Namens *Buccio* und verwandter Formen (Abb 2) zeigt, daß dieser Personenname dicht zusammengedrängt im Ostalpenraum, relativ öfters in Italien vorkommt, sporadisch aber auch in Südgallien und Numidien. Von den ersten zwei Verbreitungsterritorien stellt das Ostalpine eine auf ein kleines Gebiet gedrängte Gruppe dar (7), die teils aus *peregrini*, teils aus Neubürgern (11) zusammengestellt ist, sonst aber homogen und mit der Landbevölkerung aufs engste verbunden ist. Ein entgegengesetztes Merkmal ist der mittel- und süditalischen Gruppe aufgeprägt (10). Die Namen kommen dort vereinzelt, hauptsächlich in Hafen- und Verwaltungszentren vor (10),

stehen von der italischen Bevölkerung stark isoliert da (13) und sind meist der niederen politischen Klasse beizurechnen (14). Es handelt sich evident um eingewanderte Bevölkerungselemente, was ja ohnehin schon die Verbreitungskarte nahelegt und besonders auch (um nur ein Beispiel anzuführen) die interessante Inschrift CIL VI 1234 (s. Anm. 27). Daß die Namen der *liberti Buccio* und *Gentius* (30—34) einen Sklavenhandel zwischen Italien und Balkan schon für die Mitte des I. Jh. vor u. Z. bezeugen, s. ausführlicher im slov. Text; cf. auch Anm. 28). Die Frage nach dem Ursprungsraum des Namens kann unzweifelhaft beantwortet werden nach der Analyse der beiden anderen Namensgruppen in Numidien (9), wohin der Name aus dem europäischen Raum zweifelsohne mit dem Militärdienst und Militärleben gelangt ist (15), und Südgallien (8), daß — den wenigen erhaltenen Beispielen nach zu urteilen — ähnliche Merkmale trägt, wie die italische Gruppe*). — Der für uns feststellbare Ausgangsraum des Namens ist also der südnorische; woher aber der Name hieher gelangt sein dürfte, wird wahrscheinlich erst mit der Aufhellung der Frage, wie die s. g. norische Stammesgemeinschaft entstanden ist, geklärt werden. Einen Fingerzeig für die Forschungsrichtung dürfte z. B. der Umstand abgeben, daß der Name einerseits auch im Raume von *Emona* vorkommt (19), was mit anderen typisch „norischen“ Namen z. B. nicht der Fall ist (18), und andererseits, daß die Namenformen *Bucco* und *Bucca* (Abb. 3; Anm. 23, 24, 26), die gewiß auf der apenninischen Halbinsel beheimatet sind (das letzte vielleicht etruskischen Ursprunges, cf. Anm. 24), nur zweimal im Ostalpenraum vorkommen und zwar beidemal gerade in *Ig* (25). Jedenfalls sind, erstens, enge Beziehungen zwischen Mittel- und Norditalien einerseits und dem Ostalpenraum andererseits sowohl für die s. g. Blütezeit der Hallstattperiode als auch für die Epoche nach der keltischen Einwanderung archäologisch bezeugt; hiezu sei noch, zweitens, auf die Meinung J. Roegers verwiesen, welcher den Namen (im Gegensatz mit den herrschenden Meinungen; Anm. 17) linguistisch einer norisch-illyrischen Bevölkerungsschicht beizurechnen geneigt ist (22). Die definitive Antwort muß mangels neuer und überzeugender Argumente wie gesagt einstweilen noch offen bleiben. — Die 5. Zeile der Inschrift zeigt, daß der *paterfamilias*, dessen Name am Grabstein leider nicht erhalten ist, ein *civis Romanus* war (cf. auch Anm. 36); die 6. aber, daß wir in *Ig* mit einer, wenigstens niederen, Lokalverwaltung zu tun haben. Die Formel *locus monumenti*... ist nämlich, erstens, der Abgrenzung zu anderen — besonders zu — Grabparzellen wegen nötig, zweitens aber wird das Areal des Grabes von der Kolonial- bzw. Staatsverwaltung sozusagen dem Kataster des *ius sacrum* übergeben und diesbezüglich auch in Evidenz gehalten. Wo diese Evidenz geführt wurde, kann nur mit einer Wahrscheinlichkeit vermutet werden. Je weiter nämlich solcher Fundort vom Verwaltungszentrum entfernt ist und je mehr solcher Inschriften dort gefunden wurden, desto glaublicher kann dort auf eine Unterabteilung des Kolonialackers geschlossen werden. Und eben deshalb dürfte *Ig* im Altertum auch ein lokales Verwaltungszentrum im südlichen Gebiet von *Emona* gewesen sein, weil dort mehrere Inschriften mit der Formel *locus monumenti* gefunden wurden (4).

*) Doch ist hier Vorsicht am Platze, da in Gallien auch Ortsnamen mit scheinbar gleicher Wurzel vorkommen (16). Theoretische Erläuterungen dieser Tatsache s. im slov. Text.